

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
рішенням вченої ради економічного
факультету
прот. № 1 від 12.09. 2022 р

Рекомендовано
на засіданні кафедри економіки та
управління виробничим і комерційним
бізнесом
прот. № 1 від 12.09.2022 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

I семестр 2022-2023 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр) галузь знань
07 Управління та адміністрування

спеціальність

71 Облік і оподаткування

освітня програма:

- облік, аудит і оподаткування банків і фінансових установ (ОАО)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

1. Викладач:

Лектор:

Токмакова Ірина Василівна (доктор економічних наук, професор),

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: tokmakova_iv@kart.edu.ua, it.tokm@ukr.net

Години прийому та консультації: кожен понеділок з 12.40-14.00

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 5 поверх,
505 аудиторія.

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

Харків – 2022

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

I семестр 2022/2023 курс силабус

Викладач:

Лектор: Токмакова Ірина Василівна

Контакти: tokmakova_iv@kart.edu.ua, it.tokm@ukr.net

Години прийому та консультацій: 12.40-14.00 понеділок

Регіональна економіка – це конструктивна наука яка досліджує просторову організацію суспільства (галузей господарства, природно-ресурсного, демографічного, працересурсного, виробничого, фінансового потенціалу, соціальної та екологічної сфери, тощо) у відповідності до законів та закономірностей розміщення на всіх територіальних рівнях (регіональному, міжрегіональному, національному та міждержавному) в межах конкретних геопросторовочасовних координат.

Регіональна економіка визначається із декількох позицій:

– як чітко визначений стан поділу на території об'єктів національного господарства, природно-ресурсного та демографічного потенціалу з урахуванням екологічних характеристик;

– як просторова форма організації продуктивних сил на даній території (в межах району, області, економічного району, регіону, держави);

– як процес формування, становлення, розвитку, зміни, перерозподілу у розміщенні продуктивних сил;

– як один з напрямів державної регіональної економічної політики уряду та геополітики.

Реалії сучасного життя вимагають підвищення соціально-економічної ефективності суспільних відносин, покращення рівня життя й добробуту населення, що стане можливим в умовах відкритої конкуренції, прибутковості національного господарства та його регіональних підсистем, ефективного використання території та формування прогресивної й

технологічно передової функціонально-галузевої структури господарства, яка не загрожуватиме самому існуванню населення.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

1. Ціннісно-смыслову компетентність (формування у студентів знань, умінь і навичок, необхідних для успішного оволодіння професійними компетенціями у сфері ефективного реформування національної економіки, глибокого розуміння необхідності структурної її трансформації);

2. Загальнокультурну компетентність (набуття в процесі навчання студентом здатностей аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей, що склалися в Україні та за її межами в області регіональної економіки та системи регіонального управління);

3. Навчально-пізнавальну компетентність (формування у студента зацікавленості про стан та перспективи розвитку раціонального використання природно-господарського потенціалу та міжгалузевих комплексів і регіонів України, здатність студента оцінювати екологічне навантаження території та надавати пропозиції і обґрунтовувати заходи щодо вирішення регіональних екологічних проблем);

4. Інформаційну компетентність (здатність розуміти сутність і значення інформації в розвитку сучасного інформаційного суспільства);

5. Комунікативну компетентність (здатність виявляти закономірності функціонування сучасної регіональної економіки на мікро- та макрорівні, здатність використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень, здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення);

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність до креативного та критичного мислення).

Чому ви маєте обрати цей курс?

Курс «Регіональна економіка» відноситься до блоку загальної підготовки бакалаврів. Розвиток України на початку відзначається посиленням ролі державної регіональної політики як невід'ємної складової соціально-економічних перетворень, реформування систем державного управління відповідно до європейських принципів та як засобу активізації сукупного економічного, соціального, ресурсного потенціалу регіонів для забезпечення економічного зростання.

Необхідність просторового сприйняття економіки визначається усвідомленням обмеженості використання території тільки для суто економічної діяльності. Практика підтверджує необхідність багатоцільової організації території (поряд з економічною, наприклад екологічною, рекреаційною).

Зростає значення властивостей і якостей території, регіону, як своєрідного індикатора стану середовища життєдіяльності людини. Тепер територія починає сприйматися як природний базис для будь-якої економічної діяльності, як основа консолідації інтересів певних соціальних груп, управління різними формами господарювання, різноманітної суспільної діяльності.

В сучасних умовах кваліфікований економіст, що досліджує особливості виробництва, споживання, повинен не тільки досконало знати специфіку, проблеми та умови господарювання окремого підприємства, а й враховувати багатогранні просторові форми економічної діяльності, специфіку регіональних умов функціонування підприємств і розвитку цілих комплексів.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам отримати необхідні знання з теоретичних і прикладних питань регіональної економіки і регіонального розвитку, особливості розміщення галузей національного господарства, методів обґрунтування галузевого розміщення виробництва, основ державної регіональної політики та механізму її реалізації, шляхів раціонального використання природних, науково-виробничих та людських ресурсів регіонів країни, практичного значення регіонального підходу до управління соціально-економічним розвитком територій.

Кількість кредитів ECTS – 5.

Лекції – 30 годин.

Практики – 15 годин.

Самостійна робота – 105 годин.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття на тиждень. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Теми курсу

Практичні заняття курсу передбачають розгляд питань з дисципліни та виконання реферативної роботи із публічним захистом в аудиторії.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильнуйте за змінами у розкладі.

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, лабораторних занять
1	2	Теоретичні основи розміщення продуктивних сил та формування регіональної економіки. Предмет, методологія і завдання дисципліни	1	Предмет, методологія і завдання дисципліни. Теорії економічного розвитку регіонів.
2	2	Закономірності, принципи та фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів	1	Закономірності, принципи та фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів
3	2	Природно-ресурсний потенціал України та СНД	1	Природно-ресурсний потенціал України.
4	2	Населення і трудові ресурси, національний склад та рівень життя. Значення розміщення виробництва та удосконалення його структури у зв'язку з об'єктивною необхідністю оптимального використання трудових ресурсів.	1	Використання природно-ресурсного потенціалу національною економікою
5	2	Розміщення галузей паливо-енергетичного комплексу (вугільна промисловість, нафтовидобувна та газова промисловість)	1	Особливості розміщення населення та трудові ресурси України
6	2	Розміщення галузей паливо-енергетичного комплексу (електроенергетична галузь)	1	Розміщення паливо-енергетичного комплексу
7	2	Розміщення галузей металургійного комплексу та значення транспорту що до перевезень	1	Розміщення металургійного комплексу (чорна та кольорова металургія)
8	Модульний контроль знань 1			
9	2	Розміщення галузей хімічно-лісового комплексу.	1	Розміщення хімічного комплексу.
10	2	Розміщення галузей машинобудівельного комплексу.	1	Розміщення галузей машинобудівельного комплексу
11	2	Розміщення галузей промисловості будівельних матеріалів та капітального будівництва	1	Розміщення галузей промисловості будівельних матеріалів
12	2	Розміщення галузей агропромислового комплексу. Структура комплексу, сировинна база та особливості розміщення.	1	Розміщення агропромислового комплексу
13	2	Розвиток і розміщення транспортного комплексу	1	Розміщення транспортного комплексу
14	2	Економічне районування як територіальна організація господарства.	1	Характеристика економічних районів України

15	2	Наукові засади раціонального природокористування Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища	1	Економічна оцінка території та аналіз ефективності розміщення виробництва Інтеграція України в сучасну світогосподарську систему
16	2	Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища	1	Оцінка еколого-економічної ефективності природоохоронних заходів Екологічні проблеми регіонів України
17	Модульний контроль знань 2			
	Іспит із дисципліни			

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

В якості індивідуальних завдань передбачено написання студентами реферативної роботи за індивідуальними завданнями, що охоплює декілька найбільш важливих тем.

Роль вітчизняної та закордонної науки у розробці теорії та методів регіональної економіки, розміщення продуктивних сил

Значення економічного фактору, раціонального використання природних ресурсів та інших умов при розміщенні продуктивних сил.

Значення транспортного фактору при регіональному розміщенні продуктивних сил.
Значення екологічного фактору при розміщенні продуктивних сил.
Місце України у системі розподілу праці між державами близького та далекого зарубіжжя.
Економічна оцінка водних, ґрунтових, лісових та рекреаційних ресурсів України.
Вплив наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та радіоактивне забруднення території.
Питання збереження географічного середовища у процесі виробництва
Екологічні проблеми міст України
Вплив паливно-енергетичного комплексу на навколишнє природне середовище
Вплив підприємств металургії на навколишнє природне середовище.
Вплив підприємств хімічної промисловості на навколишнє природне середовище.
Рациональне використання і збереження лісів
Характеристика найважливіших районів машинобудування.
Вплив машинобудівельних підприємств на навколишнє природне середовище
Забруднення навколишнього середовища підприємствами будівельних матеріалів та капітального будівництва
Розміщення галузей товарів народного вжитку та сфери послуг
Сучасні процеси агропромислової інтеграції.
Головні типи територіальних та галузевих АПК.
Проблеми охорони земельних ресурсів в Україні
Роль транспорту в удосконаленні міжнародних транспортних економічних зв'язків.
Вплив транспорту на навколишнє природне середовище
Основи районного планування промислових районів та вузлів. Економічне районування України
Екологічні проблеми регіонів України
Інвестиційна привабливість регіонів. Депресивні регіони.
Особливості формування конкурентоспроможності регіонів
Розміщення продуктивних сил держав близького зарубіжжя
Зовнішні економічні зв'язки України

За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 15 до 25 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди в питаннях регіональної економіки. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). Ступінь залученості визначається участю у

роботі дискусійного клубу з питань регіональної економіки. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (40 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 1 бал). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

- Студент складає іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх при складанні іспиту, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Викладач:

Токмакова Ірина Василівна (<http://www.kart.edu.ua/kafedra-euvkb-ua/kolektiv-kafedru-euvkb-ua/tokmanova-iv-ua>) – лектор з питань державного управління економікою УкрДУЗТ. Отримала ступінь д.е.н. за спеціальністю 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством» в УкрДУЗТ у 2016 році. Напрямки наукової діяльності: забезпечення сталого розвитку підприємств промисловості та транспорту; інноваційний розвиток підприємств залізничного транспорту; соціальна відповідальність бізнесу, екологізація діяльності та ресурсозбереження на підприємствах.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залучення до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- 1 Предмет, методологія і завдання дисципліни “Регіональна економіка”.
- 2 Теорії економічного розвитку регіонів.
- 3 Закономірності розміщення продуктивних сил.
- 4 Принципи розміщення продуктивних сил.
- 5 Фактори розміщення продуктивних сил.
- 6 Значення економічного фактору при розміщенні продуктивних сил.
- 7 Значення транспортного фактору у раціональному розміщенні продуктивних сил.
- 8 Природоресурсний потенціал України та його вплив на розміщення продуктивних сил.
- 9 Регіональні аспекти розселення в Україні.
- 10 Урбанізація населення та її значення в розміщенні продуктивних сил. Функціональні типи міст.
- 11 Сутність територіального поділу праці та основи економічного районування. Економічні райони в Україні.
- 12 Сутність та ефективність територіально-виробничих комплексів та промислових вузлів. Методи аналізу територіальної організації народного господарства.
- 13 Структура та взаємозв'язок економічного району (ЕР), територіально-виробничого комплексу (ТБК) та промислового вузла (ПВ).
- 14 Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.
- 15 Галузева структура народного господарства та методи галузевого економічного обґрунтування розміщення виробництва.
- 16 Місце України у системі розподілу праці країн близького та далекого зарубіжжя.
- 17 Інтеграція України у сучасну світогосподарську систему.
- 18 Особливості паливно-енергетичного балансу України. Розміщення галузей паливно-енергетичного комплексу.
- 19 Особливості розвитку та розміщення вугільної промисловості України та країн близького зарубіжжя. Перевезення вугілля залізницями.
- 20 Розміщення галузей нафтової та газової промисловості України та країн близького зарубіжжя. Роль транспорту у перевезеннях палива та сировини.
- 21 Роль металургії в розвитку та розміщенні продуктивних сил.
- 22 Типи металургійних підприємств.
- 23 Принципи розміщення підприємств кольорової металургії
- 24 Сировинна база хімічної промисловості та особливості розміщення підприємств неорганічної хімії.
- 25 Розміщення підприємств основної хімії та лісопромислового комплексу.
- 26 Розміщення машинобудування України і перевезення готової продукції залізницями.
- 27 Розміщення галузей промисловості будівельних матеріалів та капітального будівництва. Перевезення сировини та готової продукції залізницями.
- 28 Розміщення галузей по виробництву товарів народного споживання. Структура, принципи та фактори розміщення та міжгалузеві зв'язки.
- 29 Розміщення агропромислового комплексу України і роль залізниць у перевезеннях агропродукції.
- 30 Основні типи територіальних та галузевих АПК України. Роль транспорту у функціонуванні АПК.
- 31 Принципи розвитку та розміщення харчової промисловості. Галузі сировинної та споживчої орієнтації.
- 32 Структура вантажообігу усіх видів транспорту України. Роль транспорту в розміщенні продуктивних сил та міжрайонних економічних зв'язків.

- 33 Роль та значення залізничного транспорту у перевезеннях пасажирів та вантажів в Україні. Головні напрямки перевезень.
- 34 Розміщення і характеристика залізниць України і їхня роль у транзитних вантажних перевезеннях .
- 35 Розміщення і характеристика залізниць України і їхня роль у транзитних пасажирських перевезеннях.
- 36 Значення залізниць України в міжнародному розподілі праці країн Європи.
- 37 Характеристика Південної залізниці.
- 38 Характеристика Південно-Західної залізниці.
- 39 Характеристика Донецької залізниці.
- 40 Характеристика Придніпровської залізниці.
- 41 Характеристика Одеської залізниці.
- 42 Характеристика Львівської залізниці.
- 43 Взаємодія залізничного транспорту України з іншими видами транспорту.
- 44 Характеристика водного транспорту України. Аналіз роботи портів.
- 45 Характеристика автомобільного транспорту України. Найбільші транспортні вузли.
- 46 Загальна характеристика повітряного та трубопровідного транспортів в Україні.
- 47 Роль залізниць України у перевезенні агропродукції.
- 48 Економіка Донецького району.
- 49 Економіка Придніпровського району.
- 50 Економіка Північно-Східного району.
- 51 Економіка Центрально-Поліського району.
- 52 Економіка Причорноморського району.
- 53 Економіка Карпатського району.
- 54 Економіка Центрально-Українського району.
- 55 Економіка Подільського району.
- 56 Економіка Західно-Поліського району.
- 57 Розміщення продуктивних сил Донецько-Придніпровського району.
- 58 Розміщення продуктивних сил Південного району.
- 59 Розміщення продуктивних сил Південно-Західного району.
- 60 Характеристика найважливіших районів машинобудування.
- 61 Стан використання природних ресурсів та екологічна ситуація в Україні.
- 62 Вплив паливно-енергетичного комплексу на навколишнє природне середовище.
- 63 Вплив підприємств вугільної галузі на навколишнє природне середовище.
- 64 Вплив підприємств електроенергетики на навколишнє природне середовище.
- 65 Вплив підприємств металургії на навколишнє природне середовище.
- 66 Вплив підприємств хімічної промисловості на навколишнє природне середовище.
- 67 Вплив машинобудівельних підприємств на навколишнє природне середовище.
- 68 Вплив харчової промисловості на навколишнє природне середовище.
- 69 Економічна сутність природокористування, закономірності та принципи раціонального природокористування.
- 70 Екологічна ситуація в Україні та шляхи її вирішення.
- 71 Завдання екологічної політики.
- 72 Моделі управління природокористуванням.
- 73 Екологічне нормування та стандартизація. Показники оцінки якості навколишнього природного середовища.
- 74 Показники еколого-економічної ефективності.
- 75 Сутність екологічного збитку та методи його розрахунку.
- 76 Складові ефективності в природокористуванні.
- 77 Оцінка ефективності природоохоронних заходів.
- 78 Проблеми охорони земельних ресурсів в Україні.
- 79 Основні напрямки охорони водних ресурсів.

- 80 Раціональне використання і збереження лісів.
- 81 Проблеми охорони, раціонального використання та відновлення надр.
- 82 Проблеми забруднення атмосферного повітря в Україні та шляхи їх вирішення.
- 83 Взаємодія об'єктів залізничного транспорту з навколишнім природним середовищем.
- 84 Екологічні вимоги до об'єктів залізничного транспорту.
- 85 Вплив автомобільного транспорту на навколишнє природне середовище.
- 86 Робота морського і річкового транспорту та проблеми забруднення водних ресурсів.
- 87 Екологічна безпека при транспортуванні палива.
- 88 Екологічна безпека при транспортуванні сировини та продукції хімічної промисловості.
- 89 Заходи попередження забруднення атмосфери повітряним транспортом.
- 90 Міжнародне співробітництво у вирішенні екологічних проблем.